

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 29. junija 1894.

Politiški oddelek.

Civilni zakon na Ogerskem.

Nekateri so se zanašali na gospodsko zbornico ogersko, da bode zabranila civilni zakon. Slava se je že pela ogerskim magnatom, ko so prvi pot bili zavrnilo to vladno predlogo. Mi nismo temu pripisovali posebne važnosti. Nekateri gospodje so glasovali proti civilnemu zakonu, ker bi bili radi vrgli Wekerla, drugi pa zopet, ker se je od neke strani širila novica, da krona želi, da se civilni zakon zavrže. V tej stvari se je krona sploh preveč vlačila v politični prepir, več mesecev so nekateri konservativni listi pritiskali na člane magnatske zbornice. Posebno dunajski „Vaterland“ se je odlikoval v tacem zavijanju. Mislil bi bil kdo, da kdo ve od kake strani dobiva inštrukcije, dočim jih je dobival le od nekaterih plemenitaških rodbin z Ogerskega, katere so se bile posebno poprijele politične agitacije.

Pri prvem glasovanju je 139 članov gospodske zbornice glasovalo proti civilnemu zakonu, pri drugem pa že le 124, število privržencev vladne predloge se je pa povečalo od 118 do 128. Od kod taka prememba? Od tod, da so nekateri člani magnatske zbornice popustili borbo proti civilnemu zakonu, ko so videli, da plebejca Wekerla ne izpodrinejo z ministerskega predsedstva, drugi so pa premenili svoje mišljenje, ker se z vnanje strani ni moglo več pritiskati nanje.

S posebno značajnostjo se ogerski magnatje ne morejo ponašati potem, kar smo sedaj doživeli. Tak izid je že sedaj, ko je krona zavrnila Wekerlove predloge o imenovanju novih dednih članov gospodske zbornice. Le pomislite, kak polom bi bil mej ogerskimi velikaši, ko bi ministerski predsednik bil mogel še izreči se, da se bode drugače število dednih članov znatno pomnožilo. Mnogi bi bili glasovali za civilni zakon, ali po glasovanju se odtegnili, da se le ta nevarnost prepriči.

Starim velikašem bi pač ne ugajalo, ko bi se po-

množilo plemstvo z novimi možmi, kateri bi se odlikovali po svojem premoženju pa tudi po večji delavnosti, nego stare rodbine. V tem bi se čutili jako prikrajšani v svojih pravicah in ponižani. Pa tudi, ko bi bil grof Khuen-Hedervary na krmilu, bi bilo glasovanje še vse drugačno. Sedaj je še večina grofov glasovala proti vladi. S precejšnjo zanesljivostjo lahko trdimo, da bi velik del teh mož bil glasoval za civilni zakon ali pa odtegnil se glasovanju, da je na čelu vlade kdo iz njih srede.

Večina sicer za civilni zakon ni velika, ali pomenljivo je pa vse nekaj družega. Mej vladnimi privrženci so skoro vsi tisti magnatje, ki se res kaj zanimajo za javne stvari, dočim so proti vladi glasovali največ možje, kateri so v parlamentu skoro čisto neznani in jih navadno vidimo le na konjskih dirkah in podobnih zabavah, možje, ki so se dali z agitacijo vkupe spraviti, ki pa nimajo niti pravega smisla za javno življenje.

Kakšni so bili nasprotniki civilnega zakona, je pokazala še le podrobna debata. Pri glavnem glasovanju je bilo prav malo odločenega. V podrobni debati bi se bilo dalo morda vse popraviti. Razmere v podrobni debati so bile dosti ugodnejše. Pri glavni debati je morda marsikdo tudi glasoval za vlado, ker se je od vladne strani zatrjevalo, da krona želi reformo ženitvega prava. S tem seveda ni rečeno, da bi krona bila proti vsakim premembam vladne predloge, tega se celo Wekerle ni upal trditi. Jedva se je pa začela podrobna debata, že se je razkropila konservativna stranka. Drugi dan že mnogih ni bilo več, kateri so bili pri glavni debati. Gospodje so se kar ustrašili boja. Na tak način je vlada na lahek način prišla do zmage.

Liberalizem je s tem dobil veliko zmago, ki ga bode zopet utrdila. Njega privrženci so dobili pogum, ker so se prepričali, do resnega upora tudi od gospodske zbornice se jim ni bati. Stvar za liberalce ni stala že najbolje. V zbornici poslancev je vladna stranka že bila močno razpala, ko je videla, da se Wekerlu stališče malo maje. Le s skrajnimi strankami je vlada še dobivala večino. Po zmagi v gospodski zbornici se bode pa zopet liberalna

stranka okrepila. Baš zaradi neugodnih razmer v zbornici poslancev bi bili magnatje lahko prideli smrtni udarec liberalizmu, da so za to pravi možje. Gledati bi le bili morali, da v deželi osnujejo kako katoliško stranko. Pri odločnem delovanju bi to ne bilo težko, če se pomisli, da se dajo vse nemadbarske narodnosti združiti v močno stranko proti sedanji vladi. Seveda tega konservativni poslanci tudi ne marajo, ker jih prešinja tudi madjarski šovinizem. Sicer je pa še nekaj družega, kar osnovo take stranke ovira. Imeti bi morala precej demokratičen značaj, biti bi morala v tem oziru bolj liberalna v pravem pomenu besede, nego je pa sedanja tako imenovana liberalna stranka. Pred vsem bi morala taka stranka delati na razširjenju volilne pravice in tako z novimi velikimi reformami nerod odvrniti od sedanje politike. Sprva bi pač novo stranko magnatje suovali, ali za prave vodje bi se morali pa vendar poklicati le drugi ljudje, in tega pa zopet magnatje ne marajo, ker je jim le za lastne koristi in stanovske predprave.

Še nekaj imamo omeniti. Da se stvari na Ogerskem tako obračajo, krive so mnogo razmere v naši državni polovici. Kakor je znano, začelo se je v lani vrejanje valute. Ta stvar je jako važna in težavna. Dobro ni, če se izvrševalci take reforme hitro menjajo. Kaj dobrega je pričakovati jedino, če stvar izvedejo možje, kateri so jo začeli in dobro premislili. Nov finančni minister ne more hitro stvari proučiti in ta čas že židovski bogatinji, s svojimi zvijačami lahko napravijo velike zmešnjave. S koalicijo se je odstranil minister Steinbach v naši državni polovici in sedaj naj bi pa bil šel še Wekerle, pa bi bila stvar v čisto novih neskušanih rokah. Tukaj pa gre za veliko, za blagostanje države mnogo desetletij. Kam slabo izvedena valutna reforma pripelja, nam kaže najbolje Italija. Zaradi tega so pa tisti krogi, katerim je blagor države na srcu, morali gledati, da se Wekerle vsekako novi vladi ohrani. Drugače bi bile razmere, da je ostal še Steinbach, Wekerle bi ne bil neizogibno potreben in ne mogel bi bil tako pritiskati na odločilne kroge. Gospodje, ki so omogočili koalicijo v Avstriji, so posredno pripomogli, da Ogerska dobi civilni zakon.

Jako važno vprašanje je pa, če civilni zakon sploli ostane omejen na Ogerskem. Bati se je, da se kmalu začne zanj agitacije v naši državni polovici. Liberalno časopisje je zanj. Kmalu se bode našlo, da ga praktične potrebe zahtevajo pri nas, ko ga že imajo Ogri. Nevarnost, da se pri nas vpelje, ni ravno mala. Vsled koalicije je konservativna stranka zgubila mnogo nekdanje odločnosti in agilnosti. Liberalci so se pa okrepčali.

Razmere so pa v naši državni polovici neugodnejše, nego so na Ogerskem. Skoro lahko rečemo, da odločna liberalna vlada že v sedanji zbornici dobi večino za civilni zakon, posebno če bi bil na čelu kak plemenitaš, da bi nekaj plemenitašev pridobil. Levica in najbrž tudi Mladočehi s Coroninijevim klubom bi skoro brez izjeme glasovali z vlado, potem pa še nekaj Poljakov, ki so jako odvisni od židov. Gospodska zbornica pa pri nas ne

pride niti v poštev. Pri nas število dosmrtnih članov ni omejeno in zatorej vsaka vlada hitro dobi večino.

Treba je torej pozornosti, kajti nevarnost je bližje, nego si marsikdo misli in če bomo dolgo le mirno gledali, kako se vtrjajo liberalne postojanke, bode tudi pri nas prepozno.

Politični pregled.

Celjska gimnazija. — Dne 20. t. m. bil je v Celji mnogobrojno obiskan shod južnoštajarskih veljakov, na katerem se je z vso odločnostjo ugovarjalo, da bi gimnazija v Celji bila nemška posest. Ta gimnazija je državni zavod za južnoštajarsko prebivalstvo, ki je po veliki večini slovensko. Celjska gimnazija mora se zatorej tako vrediti, da bode ugajala potrebam prebivalstva. Sedanja organizacija, ko se vsi predmeti izvzemši slovenščino, uče z nemškim učnim jezikom, je krivična in nasprotuje državnemu osnovnemu zakonu. Shod se je zatorej izrekel, da naj se takoj vpeljejo slovenske paralelke, katere naj vlada osnuje, kakor hitro je mogoče. Na tem shodu so se pa posvetovali tudi o nekaterih drugih važnih slovenskih zadevah.

Izjemno stanje v Pragi se še letos ne odpravi, kakor se je izrekel grof Thun proti odboru za češko narodopisno razstavo, ki bode drugo leto v Pragi. Prepovedani bodo vsaki pozdravi tujih gostov, došlih na razstavo, na kolodvoru, v razstavi, pa tudi v društvih. Na razstavi se bode prepovedalo tudi petje. Ko bi se ne oziralo točno na to prepoved, potem se bode razstava kar zaključila. — Levica je grajala Taaffejevo vlado, da je vpeljala izjemno stanje. Pričakovali bi torej bili, da bode nova vlada, v kateri imajo levičarji veliko besedo, odpravila v kratkem izjemno stanje. Kakor se pa vidi, tudi levičarji ne znajo drugače vladati, kakor z izjemnim stanjem in da so torej popolnoma neopravičeno napadali grofa Taaffeja. Sploh se ne more reči, da bi nova vlada kazala kake posebne zmožnosti.

Poslanci v Galiciji. — Več državnih poslancev je te dni bilo šlo v Galicijo, da so si ogledali razstavo v Galiciji in pa tudi udeležili mrtvaškega sprevoda v Krakovem umrlega kardinala knezoškofa Dunajevskega, brata bivšega finančnega ministra. Poslanci so bili v Galiciji povsod jako prijazno vsprejeti. Obiskali so tudi bivšega predsednika zbornice poslancev Smolko. Ta pohod v Galicijo, katerega so se udeležili poslanci vseh koalijskih strank, pa ni bil brez velicega političnega pomena. Koalicija se hoče s tem potovanjem še bolj utrditi. Od slovenskih poslancev udeležila sta se tega potovanja grof Hohenwart in profesor Šuklje, najnadarjenejša slovenska poslanca v koaliciji. Upamo, da bodeta ta dva poslanca znala pri tej priliki pridobiti Poljake za našo stvar.

Ogerski državni zbor reši še v tem zasedanju v zbornici poslancev vse cerkvene predloge, v gorenji zbornici pa pridejo še le jeseni na vrsto. V spodnji zbornici pač proti tem predlogom ne bode velikega ugovora. V gospodski zbornici bodo pa hude debate, ker sta dve nekoliko v zvezi s civilnim zakonom. Tako je vlada obljubila, da se novi ženitveni zakon predloži v sankcijo le ob enem z novim zakonom o verski vzgoji otrok iz mešanih zakonov. Če bi gospodska zbornica ta zakon odklonila bi ob enem bil civilni zakon pokopan. Verojetno pa ni, da bi magnatje sedaj nakrat se tako odločno vladi po robu postavili, posebno ker je vladna predloga za katoliško cerkev nekaj malega ugodnejša, nego so sedanje uredbe. Tudi bi postava o civilnem zakonu zadela na težavo, ko bi se odklonil zakon o popolni enakopravnosti židom.

Politični nasledki civilnega zakona. — Ko stopi civilni zakon v veljavo, se bode kmalu jel po gospodski zbornici pojavljati neki liberalnejši požidovljeni duh. Na Ogerskem